

REACTIE CONSULTATIE “DATAVISIE HANDELSREGISTER”

Position paper: een openbaar Handels- en UBO-register

09 juni 2021

Deze position paper is opgesteld door de Open State Foundation en mede-ondertekend door: Recht & Raat Onderzoek Opleiding en Advies, Instituut Maatschappelijke Innovatie, Petities.nl, Company.info, Adriana Homolova: onafhankelijk freelance datajournalist, FNV en Tax Justice Nederland.

OPEN BEDRIJVEN DATA

Open is goed

Openheid en transparantie zijn belangrijke thema's in Nederland. Onze samenleving kan een stuk democratischer, welvarender en efficiënter als de informatie van publieke instellingen als open data beschikbaar zijn. Dan kunnen burgers, journalisten, bedrijven en onderzoekers de data hergebruiken. Nederland wordt steeds opener maar heeft nog een lange weg te gaan. Bijvoorbeeld op het terrein van bedrijfsinformatie. Wij pleiten voor openheid van Handels- en UBO-register bij de Kamer van Koophandel. Waarom...?

Handelsregister en UBO-register bij Kamer van Koophandel

De Kamer van Koophandel (KvK) onderhoudt twee bedrijvenregisters:

Handelsregister – met bedrijfsinformatie, noodzakelijk voor zakenpartners en klanten om te zien met wie men zaken doet; verschaft zekerheid in het economisch verkeer.

UBO-register – met informatie over de uiteindelijke belanghebbende om te zien wie aan de touwtjes trekt en uiteindelijk profiteert.

Doel van het UBO-register is voorkomen dat natuurlijke personen zichzelf of hun vermogen kunnen verhullen achter vennootschapsrechtelijke structuren. Transparantie ten aanzien van de uiteindelijke belanghebbende van juridische entiteiten beperkt het risico op witwassen, belastingontduiking, fraude en financiering van terrorisme. Het UBO-register is een Europees initiatief; alle EU-landen hebben een wettelijke verplichting. Europees optreden is essentieel omdat financiële criminaliteit een grensoverschrijdend fenomeen is.

HANDELSREGISTER

Open of gesloten Handelsregister

In Nederland is het Handelsregister gesloten. Alleen als je betaalt, kun je gegevens krijgen. De KvK verdient geld met de verkoop van bedrijfsgegevens, publieke gegevens uit het Handelsregister.

Sinds begin 2021 claimt de KvK het databankenrecht op het Handelsregister. Dit beperkt het hergebruik van de Handelsregisterdata; andere bedrijven mogen er minder mee doen en het verdienmodel van de KvK wordt beschermd.

De KvK is dus een publieke organisatie die commerciële partijen buiten sluit, maar zelf wel commercieel handelt door bedrijfsinformatie te verkopen. En die informatie is data van anderen, die de KvK beheert op basis van een publieke taak, met een publieke waarde.

KVK verdient geld met de verkoop van publieke gegevens

Hoe doet Nederland het in vergelijking met andere landen?

In een internationale vergelijking van openheid van handelsregisters bezet Nederland een gedeelde 37^e plek, met 15 van de 100 punten. Landen als Frankrijk, het VK, Japan en Canada halen wel de volle 100 punten. Zie: <https://index.okfn.org/dataset/companies/>

Nederland scoort internationaal een dikke onvoldoende

Een open Handelsregister heeft voordelen

Alle landen hebben een Handelsregister. Een Handelsregister hoort bij de onmisbare infrastructuur van het zakendoen en de economie. Het bevat publieke informatie – van ons allemaal dus. Daarnaast brengt openheid veel voordelen:

Innovatie: Met open data kan iedereen nieuwe toepassingen of analyses maken; een open Handelsregister stimuleert innovatie. Het Verenigd Koninkrijk dat deze datasets gratis publicatie, creëert €780 miljoen aan waarde in nieuwe zakelijke kansen en innovatie;

Zakendoen: ondernemers, vooral MKB, zijn geholpen met makkelijk, gratis toegang tot bedrijvendata;

Maatschappelijke meerwaarde: open en gratis toegang tot het Handelsregister maken het mogelijk voor maatschappelijke stakeholders (journalisten, onderzoeksinstituten, enz.) om onderzoek te doen;

Kwaliteit van de data: als iedereen kan meekijken, kunnen ook mogelijke fouten worden ontdekt en verbeteringen voorgesteld;

Behoefte: er is veel behoefte aan een open handelsregister; in het VK verzevenvoudigde (van 300 miljoen searches naar 2,2 miljard) het gebruik van handelsregister-data na het openstellen daarvan in 2015;

Europa: Door de Handelsregisters open te stellen in EU-verband, versterkt de EU de Europese interne digitale markt. Wanneer alle lidstaten dezelfde datasets als open data beschikbaar stellen, kunnen binnen de gehele EU toepassingen en analyses gemaakt worden met data uit Handelsregisters. Dit bevordert tevens de rechtszekerheid van eenieder die zaken wil doen met ondernemingen uit andere Europese lidstaten.

Open Handelsregister stimuleert innovatie en betere data

Maar ik wil niet zomaar worden opgebeld met reclame of andere ongewenste boodschappen!

Dat kunnen we ons goed voorstellen. Maar dat heeft niets met openheid te maken. (Reclame)bedrijven kunnen [nu betalen](#) en vervolgens de informatie krijgen die ze willen om mensen te spammen.

Openheid van het Handelsregister, betekent niet dat zelfstandigen lastiggevallen moeten worden door (commerciële) partijen met aanbiedingen. Het zou daarom goed zijn om te onderzoeken of een bel-me-niet/mail-me-niet-register kan worden ingevoerd, waarbij zelfstandigen zelf aangeven of zij door externe partijen benaderd mogen worden.

Er zijn manieren om ongewenste boodschappen te beperken; geslotenheid is dat niet

Doordat ZZP'ers meestal vanuit huis werken ligt hun privé-adres op straat

Dat is onwenselijk en onnodig. Adressen van ZZP'ers (woon en vestigingsadres) kunnen en moeten worden afgeschermd. De [KvK geeft aan dat dit per 1 juli 2021 gebeurt](#), maar dit blijkt niet helemaal te kloppen. De [huidige motie](#) (door de Kamer aangenomen) kan wat ons betreft direct worden geïmplementeerd. In andere landen worden adressen van eenmanszaken ook niet gepubliceerd. Dit is dus geen argument tegen openheid.

Woonadressen van ZZP'ers kunnen simpel worden afgeschermd in een open Handelsregister

En hoe zit het verder dan met privacy?

Onder de privacybescherming (door de AVG) valt het gebruik van persoonsgegevens; niet van bedrijfsgegevens. Persoonsgegevens (privéadressen) zijn af te schermen, en dat gaat de KvK nu ook deels doen in het Handelsregister.

Uit hoe de KvK op dit moment omgaat met persoonsgegevens kan worden opgemaakt dat privacy-overwegingen minder zwaar wegen wanneer je betaalt voor toegang tot de data. Telefoonnummers en adressen van ondernemingen zijn namelijk tegen een betaling beschikbaar in het [producten portaal](#) van de KvK.

Hieruit kunnen we concluderen dat de KvK privacy als argument misbruikt om het handelsregister op slot te zetten. In plaats daarvan zou doelmatigheidsafwegingen moeten worden gemaakt welke (bedrijfs)gegevens nodig zijn om openheid en hergebruik te bevorderen, en welke specifieke privé gegevens, zoals adressen van ZZP'ers, afgeschermd moeten worden.

Openheid Handelsregister leidt niet tot schending privacy

UBO-REGISTER

Open of gesloten UBO-register

In Nederland is het [UBO-register](#) gesloten. Alleen als je je registreert en betaalt kun je de UBO-gegevens van één entiteit per keer krijgen. De uiteindelijke belanghebbende krijgt een melding als een onderzoeker bij hem/haar uitkomt. Het is onmogelijk gemaakt op belanghebbende/persoon te zoeken, waarmee het UBO-register vrijwel nutteloos is. Want een onderzoeker wil juist weten of er dubbele petten zijn; of iemand bijvoorbeeld een belang heeft in verschillende organisaties die met elkaar handelen.

Nederlands UBO-register is in deze vorm vrijwel nutteloos

Help! Een open UBO-register ...

... is gevaarlijk want dan gaan criminelen achter vermogenden aan: Hiervoor is geen enkel bewijs. Als criminelen daadwerkelijk achter vermogenden aan willen, dan zijn er genoeg legale en illegale

manieren om dat te doen – helaas. Bovendien zijn adressen en andere contactgegevens niet opgenomen in het UBO-register.

... tast de privacy van mensen aan: Het gaat om de mensen die uiteindelijk aan de touwtjes trekken; dat te weten komen is van maatschappelijk belang en het openstellen van die informatie proportioneel ten opzichte van het doel dat we willen bereiken: het tegengaan van witwassen, terrorismefinanciering, corruptie en fraude.

Het UBO-register gaat sowieso niet om ZZP'ers, en adressen zijn van niemand opgenomen.

Bovendien is privacy hier een vreemd argument. Niemand zou internet willen afsluiten omdat daar persoonlijke informatie over mensen is te vinden. En wat dacht je van het kadaster? Net zo min als je de verkoop van een boek verbiedt omdat iemand wellicht daaruit kan kopiëren, sluit je ook het UBO niet omdat iemand daar wellicht persoonlijke informatie uit kan halen. Misbruik is gewoon altijd verboden.

UBO-register tast veiligheid niet aan; openstellen van informatie is proportioneel

Werkt dat wel, zo'n publieke UBO? Opsporen van witwassen is toch gewoon de taak van de politie?

De Nederlandse autoriteiten besteden onvoldoende aandacht aan opsporing van fraude en witwassen; zie het [Exporting Corruption-rapport](#) waar Nederland in de één-na-laatste categorie staat. Belangrijke witwas- en financiële fraudeschandalen zijn opgespoord door onderzoeksjournalisten. Zie de Panama Papers in 2015 en Open Lux in 2021. Voor dat laatste onderzoeksproject is gebruik gemaakt van het Luxemburgse UBO-register. Een recenter voorbeeld is het ontrafelen van de mondkapjes-deal van Siewert van Lienden.

Financiële misstanden kunnen worden opgespoord met behulp van het UBO-register

Gaan witwassers hun vermogen niet op een andere manier verbergen als er een UBO-register is?

Er zullen altijd mensen zijn die de regels proberen te ontduiken. Het is de taak van de overheid die ruimte zo klein mogelijk te maken. Een UBO-register is een stap in de goede richting, en onderdeel van een bredere strategie; niet het enige middel. Het feit dat er nog altijd veel gestolen wordt is ook geen argument het verbod op diefstal dan maar te schrappen.

Een open UBO-register is geen oplossing voor alles, maar een stap in de juiste richting

HANDELS- EN UBO-REGISTER

Wat zegt de Europese Unie?

Twee Europese richtlijnen zijn van belang:

Richtlijn inzake open data en hergebruik van overheidsinformatie, PSI- of Open Data-richtlijn (2019; moet 17 juli 2021 zijn omgezet in nationale wetgeving) – Overheden zijn verplicht om overheidsinformatie als open data beschikbaar te stellen aan burgers en bedrijven voor hergebruik. Dat kan voor zowel maatschappelijke als commerciële doeleinden zijn. Volgens de richtlijn vallen Handelsregister data hier ook onder. → **Nederland voldoet hier nog niet aan.**

Vierde Europese Anti-Witwasrichtlijn (2018; 10 juli 2020 in Nederland implementatiewet; inmiddels is er een vijfde richtlijn aangenomen en aanpassing doorgevoerd in de Wwft) – Overheden moeten een openbaar UBO-register opstellen. → **Nederland voldoet hier niet aan.**

Nederland blijft in gebreke bij implementatie EU-regelgeving

Kost openheid niet te veel geld?

De KvK verdient nu jaarlijks ongeveer € 50 miljoen met de verkoop van publieke bedrijfsgegevens. Op het UBO-register maakte de KvK in 2020 een half miljoen euro winst. In totaal boekte de KvK in 2020 [€ 4,5 miljoen winst](#). De inkomsten zullen deels wegvallen bij het openstellen van de registers, maar vallen in het niet bij de opbrengsten.

Volgens onderzoek bedragen de totale economische opbrengsten van een open handelsregister € 729 miljoen (en 6 duizend banen) in de EU in 2025, doorgroeïend naar € 2 miljard (en 17 duizend banen) in 2028. Hierdoor zullen ook de overheidsinkomsten toenemen: voor de hele EU € 263 miljoen in 2025, oplopend tot € 716 miljoen in 2028. [Impact Assessment study on the list of High Value Datasets to be made available by the Member States under the Open Data Directive, 2020].

Onderzoek van de Britse regering heeft uitgewezen dat het welvaartsverlies van het niet openstellen van het handelsregister ongeveer € 500 miljoen per jaar bedraagt; omgerekend naar de omvang van de Nederlands economie zou dat zo'n € 125 miljoen bedragen, fors meer dan wat de KvK er nu aan verdient. [Valuing the user benefits of companies house data, BEIS Research Paper Number 2019/015]

Welvaartseffect van een open handelsregister is groter dan de gederfde inkomsten van de KvK

Is dat niet eng, het openstellen van zo'n publiek register?

Nee. Eerder gebeurde dat al met de data van bijv. het KNMI en het Kadaster. Die openstellingen hebben niet tot problemen geleid, sterker nog: de data worden succesvol hergebruikt (denk aan alle heel praktische weer-apps). En de organisaties zijn er nog, en zijn net zo relevant als voorheen.

Een publiek register openstellen is al vaker – succesvol - gebeurd

Wat willen we dan wel?

Een open Handelsregister en UBO-register zijn goed mogelijk en bieden veel voordelen. Het is nu tijd voor modernisering van de registers:

- Biedt informatie aan als open data, gratis en real time doorzoekbaar, machineleesbaar en herbruikbaar;
- Biedt data aan via een API en als bulk data, zodat een brede groep (her)gebruikers toegang heeft tot de data die het best aansluit bij hun wensen;
- Bescherm de privacy van ZZP'ers door hen zelf te laten bepalen of ze hun adresgegevens willen delen.
- Koppel informatie uit beide registers zodat ondernemers met een UBO-registratieverplichting niet zelf een Handelsregister uittreksel hoeven aan te vragen en op te sturen bij het registreren van hun UBO-schap.

Maak informatie van iedereen ook vrij toegankelijk en herbruikbaar voor iedereen